

ശ്രീഃ  
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ  
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ  
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര  
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

ശ്രീഃ  
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ  
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ  
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര  
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

## ॥ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ കുപിതം സൗമിത്രിം പരിസാന്ത്യ ഭരതസദ്ഭാവസ്യ  
വർണനം, ലജ്ജിതസ്യ ലക്ഷ്മണസ്യ ശ്രീരാമപാർശ്വ ഗമനം,  
തസ്യ ശൈലസ്യ സമന്താദ് ഭരതസൈന്യസ്യ നിവേശനം

സുസംരബ്ധം തു ഭരതം  
ലക്ഷ്മണം ക്രോധമൂർച്ഛിതം |  
രാമസ്തു പരിസാന്ത്യാഥ  
വചനം ചേദമബ്രവീത് || 2.97.1 ||

കിമത്ര ധനുഷാ കാർയ -  
മസിനാ വാ സചർമണാ |  
മഹാബലേ മഹോത്സാഹേ  
ഭരതേ സ്വയമാഗതേ || 2.97.2 ||

പിതും സത്യം പ്രതിശ്രുത്യ  
ഹത്യാ ഭരതമാഹവേ |  
കിം കരിഷ്യാമി രാജ്യേന  
സാപവാദേന ലക്ഷ്മണ || 2.97.3 ||

യദ് ഭവ്യം ബാന്ധവാനാം വാ  
മിത്രാണാം വാ ക്ഷയേ ഭവേത് |

നാഹം തത് പ്രതിഗൃഹ്ണീയാം  
ഭക്ഷ്യാൻ വിഷകൃതാനിവ || 2.97.4 ||

ധർമ്മമർഥം ച കാമം ച  
പൃഥിവീം ചാപി ലക്ഷ്മണ |  
ഇച്ഛാമി ഭവതാമർഥേ  
ഏതത് പ്രതിശൃണോമി തേ || 2.97.5 ||

ഭ്രാതൃണാം സംഗ്രഹാർഥം ച  
സുഖാർഥം ചാപി ലക്ഷ്മണ |  
രാജ്യമപ്യഹമിച്ഛാമി  
സത്യേനായുധമാലഭേ || 2.97.6 ||

നേയം മമ മഹീ സൗമ്യ  
ദുർലഭാ സാഗരാംബരാ |  
നഹീച്ഛേയമധർമേണ  
ശക്രത്വമപി ലക്ഷ്മണ || 2.97.7 ||

യദ് വിനാ ഭരതം ത്വാം ച  
ശത്രുഘ്നം വാപി മാനദ |  
ഭവേൻമമ സുഖം കിഞ്ചിദ്  
ഭസ്മ തത് കുരുതാം ശിവീ || 2.97.8 ||

മന്യേഹമാഗതോഽയോധ്യാം  
ഭരതോ ഭ്രാതൃവത്സലഃ |  
മമ പ്രാണൈഃ പ്രിയതരഃ  
കുലധർമ്മനുസ്ഥരൻ || 2.97.9 ||

ശ്രുത്വാ പ്രവ്രാജിതം മാം ഹി  
ജടാവൽകലധാരിണം |

ജാനക്യാ സഹിതം വീര  
ത്വയാ ച പുരുഷോത്തമ || 2.97.10 ||

സ്നേഹേനാക്രാന്തഹൃദയഃ  
ശോഭേനാകുലിതേന്ദ്രിയഃ |  
ദ്രഷ്ടുമദ്യാഗതോ ഹ്യേഷ  
ഭരതോ നാൻയമാ്ഛഗതഃ || 2.97.11 ||

അംബാം ച കേകയിം രുഷ്യ  
ഭരതശ്ചാപ്രിയം വദൻ |  
പ്രസാദ്യ പിതരം ശ്രീമാൻ  
രാജ്യം മേ ദാതുമാഗതഃ || 2.97.12 ||

പ്രാപ്തകാലം യഥൈഷോഽസ്മാൻ  
ഭരതോ ദ്രഷ്ടുമർഹതി |  
അസ്മാസു മനസാപ്യേഷ  
നാഹിതം കിഞ്ചിദാചരേത് || 2.97.13 ||

വിപ്രിയം കൃതപൂർവം തേ  
ഭരതേന കദാ നു കിം |  
ഈദ്യശം വാ ഭയം തേദ്യ  
ഭരതം യദ് വിശങ്കസേ || 2.97.14 ||

നഹി തേ നിഷ്ഠൂരം വാച്യോ  
ഭരതോ നാപ്രിയം വചഃ |  
അഹം ഹൃപ്രിയമുക്തഃ സ്യാം  
ഭരതസ്യാപ്രിയേ കൃതേ || 2.97.15 ||

കഥം നു പുത്രാഃ പിതരം  
ഹന്യുഃ കസ്യാഞ്ചിദാപദി |

ഭ്രാതാ വാ ഭ്രാതരം ഹൻയാത്  
സൗമിത്രേ പ്രാണമാത്മനഃ || 2.97.16 ||

യദി രാജ്യസ്യ ഹേതോസ്ത്വ -  
മിമാം വാചം പ്രഭാഷസേ |  
വക്ഷ്യാമി ഭരതം ദൃഷ്ട്വാ  
രാജ്യമസ്സൈ പ്രദീയതാം || 2.97.17 ||

ഉച്യമാനോ ഹി ഭരതോ  
മയാ ലക്ഷ്മണ തദ്വചഃ |  
രാജ്യമസ്സൈ പ്രയച്ഛേതി  
ബാഘമിത്യേവ മംസ്യതേ || 2.97.18 ||

തഥോക്തോ ധർമശീലേന  
ഭ്രാത്രാ തസ്യ ഹിതേ രതഃ |  
ലക്ഷ്മണഃ പ്രവിവേശേവ  
സ്യാനി ഗാത്രാണി ലജ്ജയാ || 2.97.19 ||

തദ്വാക്യം ലക്ഷ്മണഃ ശ്രുത്വാ  
വ്രീഡിതഃ പ്രത്യുവാച ഹ |  
ത്വാം മന്യേ ദൃഷ്ടുമായാതഃ  
പിതാ ദശരഥഃ സ്വയം || 2.97.20 ||

വ്രീഡിതം ലക്ഷ്മണം ദൃഷ്ട്വാ  
രാഘവഃ പ്രത്യുവാച ഹ |  
ഏഷ മന്യേ മഹാബാഹു -  
രിഹാസ്മാൻ ദൃഷ്ടുമാഗതഃ || 2.97.21 ||

അഥവാ നൗ ധ്രുവം മന്യേ  
മന്യമാനഃ സുഖോചിതൗ |

വനവാസമനുധ്യായ

ഗൃഹായ പ്രതിനേഷ്യതി || 2.97.22 ||

ഇമാം ചാപ്യേഷ വൈദേഹീ -

മത്യന്തസുഖസേവിനീം |

പിതാ മേ രാഘവഃ ശ്രീമാൻ

വനാദാദായ യാസ്യതി || 2.97.23 ||

ഏതൗ തൗ സമ്പ്രകാശേതേ

ഗോത്രവന്തൗ മനോരമൗ |

വായുവേഗസമൗ വീരൗ

ജവനൗ തുരഗോത്തമൗ || 2.97.24 ||

സ ഏഷ സുമഹാകായഃ

കമ്പതേ വാഹിനീമുഖേ |

നാഗഃ ശത്രുഞ്ജയോ നാമ

വൃദ്ധസ്താതസ്യ ധീമതഃ || 2.97.25 ||

ന തു പശ്യാമി തച്ഛത്രം

പാണ്ഡുരം ലോകവിശ്രുതം |

പിതൂർഭിവൃം മഹാഭാഗ

സംശയോ ഭവതീഹ മേ || 2.97.26 ||

വൃക്ഷാഗ്രാദവരോഹ ത്വം

കുരു ലക്ഷ്മണ മദ്യചഃ |

ഇതീവ രാമോ ധർമാത്മാ

സൗമിത്രിം തമുവാച ഹ || 2.97.27 ||

അവതീര്യ തു സാലാഗ്രാത്

തസ്മാത് സ സമിതിഞ്ജയഃ |

ലക്ഷ്മണഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ

തസ്ഥൗ രാമസ്യ പാർശ്വതഃ || 2.97.28 ||

ഭരതേനാഥ സന്ദിഷ്ടാ

സമ്മർദ്ദോ ന ഭവേദിതി |

സമന്താത് തസ്യ ശൈലസ്യ

സേനാ വാസമകൽപയത് || 2.97.29 ||

അധ്യർധമിക്ഷ്യാകുചമു -

ര്യോജനം പർവതസ്യ ഹ |

പാർശ്വേ ന്യവിശദാവൃത്യ

ഗജവാജിനരാകുലാ || 2.97.30 ||

സാ ചിത്രകൂടേ ഭരതേന സേനാ

ധർമം പുരസ്കൃത്യ വിധൂയ ദർപം |

പ്രസാദനാർഥം രഘുനന്ദനസ്യ

വിരോചതേ നീതിമതാ പ്രണീതാ || 2.97.31 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ

അയോധ്യാകാണ്ഡേ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ||